

Huvudman

Pajala kommun

kommun@pajala.se

Ärendet

Tillsyn av grundskolan Gårdbyskolan i Pajala kommun.

Beslut

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Pajala kommun att senast **fredag den 22 mars 2024** ha vidtagit nedan angivna åtgärder avseende brister rörande särskilt stöd, studiero, ordningsregler, disciplinära åtgärder, extra studietid, modersmålsundervisning i minoritetsspråk samt studiehandledning till nyanländ elev som tagits emot på högstadiet. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Om Pajala kommun inte följer detta föreläggande kan mer ingripande sanktioner komma att aktualiseras.

Beslutet om föreläggande gäller omedelbart enligt 26 kap. 10 § tredje stycket skollagen. Beslutet om föreläggande får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Pajala kommun ska vidta följande åtgärder

Särskilt stöd

1. Huvudmannen ska se till att rektorn vid minst ett tillfälle informerar samtliga lärare och övrig skolpersonal om skollagens bestämmelser om särskilt stöd samt när de ska anmäla till rektorn att en elev kan vara i behov av särskilt stöd. Huvudmannen ska dokumentera skriftligt när och hur informationen har förmedlats. Denna dokumentation ska ges in till

Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder (2 kap. 34 § andra stycket och 3 kap. 5, 7 och 9 §§ skollagen).

2. Rektorn ska se till att fatta beslut om att upprätta eller inte upprätta åtgärdsprogram för eleverna 5 och 8 (elevförteckning aktbilaga 5). Beslut för respektive elev ska bifogas i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder (3 kap. 9 § skollagen).

Extra studietid

1. Huvudmannen ska se till att elever i årskurs 4-9 erbjuds att delta i undervisning i form av extra studietid om minst två timmar per vecka under eller i direkt anslutning till skoldagen. Huvudmannen ska inkomma med antingen scheman för årskurserna 4-9 eller annan dokumentation där det framgår när undervisningen inplaneras och anordnas. Redovisningen ska även omfatta uppgifter om vem som ansvarar för planering och genomförande av undervisningen. Dokumentationen ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder (10 kap 5 a § skollagen).

Studiero, ordningsregler och disciplinära åtgärder

1. Huvudmannen ska se till rektorn vid minst ett tillfälle informerar samtliga lärare och övrig skolpersonal om skollagens bestämmelser som rör elevmedverkan kring ordningsregler, skyldigheten att ta reda på orsaker om en elev upprepat stört ordningen, uppträtt olämpligt eller gjort sig skyldig till en allvarligare förseelse och om behov framkommer initiera en utredning av särskilt stöd, personalens befogenheter att agera för att tillförsäkra eleverna studiero samt hur disciplinära åtgärder kan och får användas. Huvudmannen ska inkomma med en redogörelse över när och på vilket sätt informationen förmedlats (2 kap. 34 § och 5 kap. 5, 6, 9, 10 och 24 §§ skollagen).

Modersmålsundervisning i nationellt minoritetsspråk

1. Huvudmannen ska se till att anordna modersmålsundervisning i minoritetsspråket meänkieli för den elev som framfört önskemål om detta, om inte undantag från skyldigheten att anordna sådan undervisning föreligger. Huvudmannen ska redovisa vilka åtgärder som vidtagits under läsåret 2023/24 för att anordna undervisning i minoritetsspråket, exempelvis vilka rekryteringsförsök som huvudmannen gjort i syfte att anställa en lämplig lärare och ifall huvudmannen undersökt möjligheten till samordning med till exempel andra kommuner för att anordna modersmålsundervisning i meänkieli (10 kap. 7 § skollagen och 5 kap 10 § skolförordningen [2011:185]).

Studiehandledning på modersmål för nyanländ elev som tagits emot inom skolväsendet på högstadiet

1. Huvudmannen ska se till att elev 6 (elevföreteckning aktbilaga 5) erhåller studiehandledning på modersmål. Uppgift om hur studiehandledning har organiserats för den aktuella eleven ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder (3 kap. 12 i § skollagen och 5 kap. 4 § skolförordningen).

Anmärkning

Skolinspektionen tilldelar med stöd av 26 kap. 11 § skollagen (2010:800) Pajala kommun en anmärkning avseende brister rörande skriftliga rutiner för omhändertagande av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning. Pajala kommun ska senast den **fredag den 22 mars 2024** vidta de åtgärder som huvudmannen bedömer är nödvändiga för att avhjälpa påtalad brist. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas för Skolinspektionen.

Beslutet om anmärkning får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Områden utan konstaterade brister

Skolinspektionen avslutar ärendet i den del det avser trygghet och åtgärder mot kränkande behandling.

Redovisning av åtgärder

Redovisningen av de vidtagna åtgärderna skickas via e-post till skolinspektionen.umea@skolinspektionen.se eller per post till Skolinspektionen, Box 3177, 903 04 Umeå. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för ärendet (dnr SI 2023:8253) i de handlingar som sänds in.

Om ärendet

Skolinspektionen har utifrån uppgifter om eventuella missförhållanden inlett en tillsyn av Gårdbyskolan i Pajala kommun under hösten 2023.

I tillsynen har Skolinspektionen kontrollerat om verksamheten vid Gårdbyskolan följer gällande bestämmelser om särskilt stöd med fokus på högstadiet. Skolinspektionen har även kontrollerat om verksamheten följer gällande bestämmelser om trygghet, studiero, ordningsregler, disciplinära åtgärder och åtgärder mot kränkande behandling med fokus på mellanstadiet. Tillsynen har även omfattat kontroll över om verksamheten följer gällande bestämmelser om extra studietid, studiehandledning på modersmål för nyanländ elev som tagits emot inom skolväsendet på högstadiet samt modersmålsundervisning i minoritetsspråk.

Tillsynen har genomförts genom att Skolinspektionen inledningsvis har begärt in viss dokumentation, bland annat betygskatalog för årskurs 6-9 vårterminen 2023, uppgifter om vilka elever i årskurs 7-9 som är föremål för särskilt stöd och

åtgärdsprogram samt skolenhetens ordningsregler och plan mot kränkande behandling.

Vid skolbesök den 7 och 8 november 2023 har myndigheten genomfört intervjuer med elever i mellanstadiet samt undervisande personal i mellan- och högstadiet. Intervjuer med representanter för elevhälsan och rektorn samt biträdande rektorn har genomförts digitalt den 13 respektive 15 november 2023. I samband med intervjun med rektorn och biträdande rektorn har kompletterande dokumentation begärts in i form av åtgärdsprogram för en elev samt individuell studieplan för elev 6.

Huvudmannen har getts tillfälle att yttra sig över allt material av betydelse för beslutet.

Motivering av beslutet

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap. 8 § skollagen). Vidare ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas om det framkommer att det finns brister i verksamheten (4 kap. 7 § skollagen).

I de fall Skolinspektionen refererar till enskilda elever benämns de med siffror enligt den elevförteckning (aktbilaga 5) som myndigheten har sammanställt. Elevförteckningen har kommunicerats med huvudmannen.

Föreläggande

Särskilt stöd

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Skolenhetens arbete med att anmäla utredningsbehov samt erbjuda stöd till elever utifrån utredda och konstaterade behov

I intervju med lärare framkommer att undervisande personal ansvarar för att en elev erhåller extra anpassningar och visst informationsutbyte sker i kollegiet. Lärare berättar att om undervisande personal uppmärksammar att en elev trots extra anpassningar riskerar att inte nå kriterier för kunskaper eller de betygsriterier som gäller anmäls det till rektorn och en utredning om behov av särskilt stöd startas genom att det inledningsvis aktualiseras en pedagogisk kartläggning.

Kartläggningen, som genomförs av undervisande personal, går sedan vidare till elevhälsan för vidare utredning, analys och bedömning av elevens eventuella behov av särskilt stöd. I intervju med lärare framkommer att samtlig undervisande personal inte är närvarande på elevhälsomöten där elevhälsan återkopplar vad som framkommit i utredningen om en elevs behov av särskilt stöd och vilket beslut som fattats. Lärare berättar att det innebär att det är svårt att veta vad som framkommit och undervisande personal har inte tillgång till elevhälsans journalsystem där bland annat åtgärdsprogram återfinns. Lärare berättar att det är

oklart vem som ska informera berörd personal om vad en utredning visat. I intervju med lärare framkommer att bristen i informationsutbytet uppmärksammats och en ny rutin är på gång men den fungerar inte fullt ut. En lärare berättar att det är svårt att veta om särskilt stöd aktualiseras i praktiken eftersom undervisande personal inte alltid känner till innehållet i ett åtgärdsprogram.

I intervju med representanter för elevhälsan framkommer att två personer som utgör den specialpedagogiska kompetensen endast tjänstgjort under en kort period under höstterminen 2023 vid skolenheten. En ny specialpedagog är rekryterad och ska vara på plats vid skolenheten efter årsskiftet, vårterminen 2024. Specialpedagogisk kompetens berättar att professionen ännu inte (höstterminen 2023) återkopplat vad som framkommit i en utredning om behov av särskilt stöd men rutinen ska vara att beslut återförs till elevens mentor som i sin tur ska informera undervisande och berörd personal.

Rektorn uppger i intervju att rutiner kring arbetet med särskilt stöd inte är fullt ut implementerade i verksamheten. Rektorn berättar att det inte alltid är tydligt vad som utgör en anmälan om utredningsbehov och upplevelsen är att undervisande personal väntar på betygsättning eller "måttillfällen" innan anmälan aktualiseras. Rektorn uppger att skolenheten dock är på väg mot att få till en bättre dialog och att rutiner, processen stöd från start till mål, ska gås igenom med undervisande personal. Rektorn uppger att mentorer deltar vid elevhälsomötena och där får information om vad som framkommit i en utredning om särskilt stöd, men att det inte bara är på mentorers lektioner som elever ska erhålla det stöd som utredningen visat. Rektorn uppger att förhoppningsvis sker informationsutbyte i arbetslagen men rektorn känner till att informationen inte alltid når fram till undervisande och berörd personal.

Beslut efter avslutad utredning om elevs behov av särskilt stöd

I intervju med lärare framkommer att elev 8 riskerar att inte nå betygskriterier och eleven deltar inte på vissa lektioner. I intervju med rektorn framgår att elevens behov av särskilt stöd har utretts. Representant för elevhälsan uppger i intervju att "det blev extra anpassningar". Rektorn berättar att beslut om att eleven inte bedömts vara i behov av särskilt stöd fattades vid ett elevhälsamöte men det har inte fattats något formellt skriftligt beslut efter genomförd utredning. Rektorn uppger att beslutet eventuellt kommunicerats till elevens vårdnadshavare via mentorn.

Av betygskatalog framgår att elev 5 inte klarade godkända betyg i åtta ämnen vårterminen 2023. Lärare uppger i intervju att en pedagogisk kartläggning är genomförd under hösten 2023. Representanter för elevhälsan uppger i intervju att beslut om särskilt stöd eller åtgärdsprogram ännu inte har fattats för eleven.

Rättslig reglering

Enligt 2 kap. 34 § skollagen ska huvudmannen se till att personalen som har hand om utbildningen i den verksamhet som huvudmannen har ansvar för enligt denna lag ges möjligheter till kompetensutveckling. Huvudmannen ska se till att all

personal i den verksamhet som huvudmannen har ansvar för enligt denna lag har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet.

Av 3 kap. 5 § skollagen framgår att om det inom ramen för undervisningen, genom användning av ett nationellt kartläggningsmaterial eller ett nationellt bedömningsstöd, resultatet på ett nationellt prov eller uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas, och inte annat följer av 7 §, ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen. Stödet ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövt.

Av 3 kap. 7 § skollagen framgår bland annat att om det kan befaras att en elev inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppnås, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, ska rektorn se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan om det inte är uppenbart obehövt. Om en utredning visar att eleven är i behov av särskilt stöd ska eleven ges sådant stöd. Stödet ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövt.

Enligt 3 kap. 9 § skollagen ska ett åtgärdsprogram upprättas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av åtgärdsprogrammet ska behovet av särskilt stöd och hur det ska tillgodoses framgå. Av åtgärdsprogrammet ska det även framgå när åtgärderna ska följas upp och utvärderas och vem som är ansvarig för uppföljningen respektive utvärderingen. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när ett åtgärdsprogram utarbetas. Åtgärdsprogrammet beslutas av rektorn och om beslutet innebär att särskilt stöd ska ges i en annan elevgrupp eller enskilt enligt 11 § eller i form av anpassad studiegång enligt 12 § kan rektorn inte överlåta sin beslutanderätt till någon annan. Om en utredning enligt 7 § visar att eleven inte behöver särskilt stöd, ska rektorn eller den som rektorn har överlåtit beslutanderätten till istället besluta att ett åtgärdsprogram inte ska utarbetas.

Av 28 kap. 16 § skollagen framgår att beslut i fråga om åtgärdsprogram enligt 3 kap. 9 § får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd.

I 29 kap. 10 § skollagen stadgas vilka av förvaltningslagens (2017:900) bestämmelser som är tillämpliga vid myndighetsutövning enligt skollagen hos offentliga och enskilda huvudmän. Det gäller bland annat krav på partsinsyn, utredning, kommunikation, dokumentation och motivering av beslut.

Av läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 22) 2.2 Kunskaper och 2.8 Rektorns ansvar framgår att alla som arbetar i skolan ska

uppmärksamma och stödja elever i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd. Härvid har rektorn ett särskilt ansvar för att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans, de extra anpassningar eller det särskilda stöd samt den hjälp de behöver (Förordning om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (SKOLFS 2010:37)).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det råder viss osäkerhet bland personalen och att samtlig personal inte känner till när en anmälan om utredningsbehov av särskilt stöd ska aktualiseras. Mot bakgrund av att samtlig personal inte har tillräcklig insikt i bestämmelsen som rör skyldigheten att anmäla utredningsbehov av särskilt stöd bedömer Skolinspektionen att det finns risk att elever inte får det stöd de har rätt till eller att adekvat stöd aktualiseras i ett alltför sent skede. Detta utgör en brist.

Det har även framkommit att undervisande personal inte alltid erhåller information om vad som framkommit i en utredning om en elevs behov av särskilt stöd. Här finner myndigheten skäl att framhålla vikten av att informationen når fram till berörda för att inte riskera att beslutade stödåtgärder inte aktualiseras i praktiken.

Skolinspektionen konstaterar även brister i arbetet med särskilt stöd och åtgärdsprogram. Av utredningen framkommer att det genomförts utredningar av särskilt stöd för eleverna 5 och 8 utan att det fattats formellt beslut om åtgärdsprogram eller beslut om att inte upprätta åtgärdsprogram vilket utgör en brist.

Extra studietid

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

I intervju med rektorn framkommer att skolenheten inte erbjuder extra studietid. Rektorn tillägger att behovet inte är lyft.

Rättslig reglering

Av 10 kap. 5 a § skollagen framgår bland annat att elever i årskurs 4-9 ska erbjudas att frivilligt delta i undervisning i form av extra studietid. Erbjudandet ska omfatta minst två timmar per vecka. Undervisningen ska anordnas under eller i direkt anslutning till skoldagen vid den skolenhet eleven tillhör.

Av förarbetena framgår bland annat att den extra studietiden är undervisning som syftar till att elever ska få hjälp med läxor och annat skolarbete, och på det sättet ta igen, befästa och fördjupa sina ämneskunskaper. Verksamheten kan också ge eleverna tillfälle att utveckla och använda olika inlärningsstrategier samt planera, genomföra och utvärdera sitt eget lärande (prop. 2021/22:111 s. 15-16).

Av förarbetena framgår även att det är gynnsamt för elever och fördelaktigt om verksamheten kan stadielindas och den extra studietiden bör vara schemalagd och ges kontinuerligt. Det framgår vidare att huvudmän och skolor bör arbeta för att särskilt motivera de elever som har störst behov av att delta i studietiden. Det

grundläggande syftet är att höja kunskapsresultaten och bidra till ökad likvärdighet, särskilt i fråga om att kompensera för elevers olika förutsättningar vilket lägger ett särskilt ansvar på huvudmän och skolor i arbetet med att uppmuntra till deltagande (prop. 2021/22:111 s. 19).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen konstaterar att elever i årskurserna 4-9 inte erbjuds extra studietid vilket utgör en brist.

Studiero, ordningsregler och disciplinära åtgärder

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av intervju med elever i årskurserna 4-6 framgår att studieron upplevs bättre än tidigare. Elever berättar att det är lätt att få hjälp i klassrummet och tillsägelser från lärare hjälper oftast om elever stör ordningen och studieron i klassrummet. I intervju med elever framkommer dock att det händer att elever utvisas från klassrummet under lektionstid på grund av att de inte lyssnar på tillsägelser och stör ordningen.

Elever berättar i intervju att det finns ordningsregler men flera elever upplever att de sällan pratar om varför de har ordningsregler. Några elever upplever att lärarna bestämt reglerna medan andra elever tror att elevrådet involverats i arbetet med ordningsregler. Elever på mellanstadiet berättar att de inte är delaktiga i elevråd. I intervju med elever i årskurs 6 framkommer att de varken har elev- eller klassråd. En elev berättar att eleven hört att elevrådet består av elever från årskurs 8 och 9. I intervju med elever framkommer även att elever inte vet vad som händer om elever bryter mot skolans ordningsregler.

I intervju med lärare framkommer att det finns elever som återkommande stör ordningen och det är enligt lärarna oftast samma elever. Det framkommer att lärare upplever att samtlig personal inte ser till att beslutade ordningsregler efterlevs. Lärare uppger i intervju att de inte har några verktyg att ta till om en elev upprepat stör ordningen annat än att meddela rektorn. I intervju med lärare framkommer att orsaker till varför elever upprepat stör ordningen inte utreds samtidigt som det framkommer att det kring vissa elever kan aktualiseras samtal med elev, vårdnadshavare och rektorn. Lärare berättar att det finns ordningsregler som fungerar mindre bra och anser att det borde leda till konsekvenser om elever upprepat bryter mot skolans ordningsregler. I intervju med lärare framkommer att en lärare uppfattar att skolan inte längre använder disciplinära åtgärder. Läraren berättar att skolan tidigare använt återläsning (kvarsittning) vilket fungerade bra för vissa elever. Läraren berättar att åtgärden inte får användas längre och utvisning kan inte heller aktualiseras eftersom det inte finns personal som kan utöva tillsyn över elever som utvisas ur klassrummet. Läraren berättar att studieron blir lidande när utvisning inte kan användas om behov uppkommer. En annan lärare berättar att läraren tillämpat utvisning ur undervisningslokalen. Läraren berättar att det inte är vanligt förekommande men om det sker noteras frånvaro.

Lärare uppger i intervju att dialog med elever kring ordningsregler aktualiseras genom elevråd (elever från årskurs 6-9) och genom klassråd i årskurs 4-5. Via klassråd kan elever i yngre åldrar gå vidare med synpunkter till rektorn. Lärare berättar att vid arbetsplatsträffar följer personalen upp ordningsregler och diskussion med elever sker genom klass- och elevråd.

I intervju med elevhälsan uppger en representant att elever inte varit med i utarbetandet av ordningsregler eller vid uppföljning av befintliga ordningsregler. En representant för elevhälsan berättar att elever inte vet vad som händer om någon elev bryter mot skolans ordningsregler och det finns ingen konsekvenstrappa eller liknande. Representanten uppger att ordningsstörande beteende inte utreds på något systematiskt sätt eller i någon formell mening. Elevhälsan har i vart fall inte involverats i någon utredning kring ordningsstörande beteende. Representanten tillägger att det hade varit bra om elevhälsan deltog i en sådan utredning för att kunna bidra med åtgärder för att få till ett förändrat beteende.

Rektorn uppger i intervju att arbetet med efterlevnad och uppföljning av ordningsregler sker genom bland annat diskussion där personal pratar om att alla elever är allas ansvar. Rektorn berättar att om någon elev bryter mot skolans ordningsregler aktualiseras samtal mellan mentor, vårdnadshavare och elev. Det har inte aktualiserats någon annan åtgärd och rektorn uppger att skolenheten inte har någon uttalad rutin eller konsekvenstrappa vid upprepat ordningsstörande beteende, i vart fall inte någon känd. Rektorn uppger att samtlig personal inte agerar på samma sätt för att se till att skolans ordningsregler efterlevs. Rektorn berättar att rektorn fått uppgifter om att en elev på högstadiet inte efterlever en specifik ordningsregel men rektorn har inte haft utrymme att prioritera frågan. Rektorn uppger vidare att om en elev upprepat stör ordningen eller studieron i klassrummet går det inte att tillämpa utvisning på grund av skolans tillsynsansvar. Rektorn uppger att det saknas resurser i organisationen som kan ta hand om elever som utvisas. Biträdande rektorn uppger att skolan jobbar på individnivå med de elever som står för ordningsstörningar men det handlar också om att få till det dagliga arbetet i klassrum och korridorer, att stärka lärare i deras uppdrag.

Rättslig reglering

Enligt 2 kap. 34 § skollagen ska huvudmannen se till att personalen som har hand om utbildningen i den verksamhet som huvudmannen har ansvar för enligt denna lag ges möjligheter till kompetensutveckling. Huvudmannen ska se till att all personal i den verksamhet som huvudmannen har ansvar för enligt denna lag har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet.

Enligt 5 kap. 5 § skollagen ska ordningsregler finnas för varje skolenhet som beslutats av rektor. Ordningsreglerna och hur de följs ska regelbundet följas upp. Orsakerna till uppföljningens resultat ska analyseras. Ordningsreglerna ska utarbetas, följas upp och, vid behov, omarbetas under medverkan av eleverna.

Av 5 kap. 6 § skollagen framgår bland annat att personalen får vidta de omedelbara och tillfälliga åtgärder som är befogade för att tillförsäkra eleverna trygghet och

studiero förutsatt att åtgärden står i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter.

Av 5 kap. 9-10 §§ skollagen följer att om en elev vid upprepade tillfällen stört ordningen eller uppträtt olämpligt eller om eleven gjort sig skyldig till en allvarligare förseelse ska rektorn se till att saken utreds. Samråd ska ske med elevens vårdnadshavare. Om förutsättningarna för en utredning om särskilt stöd är uppfyllda ska även en sådan utredning inledas. Med utgångspunkt i vad som har framkommit vid en utredning enligt 9 § ska rektorn se till att åtgärder genomförs för att få eleven att ändra sitt beteende.

Av 5 kap. 24 § skollagen framgår vilka disciplinära åtgärder enligt 5 kap. skollagen som kräver skriftlig dokumentation av den som vidtar åtgärden.

I förarbetena anges att det är huvudmannen som ska säkerställa att det på skolenheten bedrivs ett förebyggande arbete som syftar till att skapa trygghet och studiero. I detta ingår att huvudmannen ska se till att rektorn har de förutsättningar som behövs för att bedriva ett sådant arbete. Huvudmannen måste bland annat se till att rektorn har de resurser som krävs för att trygghet och studiero ska kunna tillförsäkras alla elever. Vidare ska huvudmannen se till att den personal som har hand om utbildningen i den verksamhet som huvudmannen har ansvar för ges möjligheter till kompetensutveckling och att all personal i den verksamhet som huvudmannen har ansvar för har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet (prop. 2021/22:160 s. 229).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns vissa brister i det förebyggande och åtgärdande arbetet för att skapa studiero om än det framkommer att skolmiljön oftast präglas av studiero.

Skolinspektionen bedömer att det saknas tillräcklig elevmedverkan i arbetet med ordningsregler och det framkommer att det saknas kännedom om, eller samsyn kring, hur personal ska agera om någon elev bryter mot skolenhetens ordningsregler. Skolinspektionen konstaterar att varken elever eller personal vet vad som händer om någon upprepat bryter mot skolans ordningsregler eller uppträder olämpligt, vilka eventuella konsekvenser som kan aktualiseras. Skolinspektionen bedömer även att det saknas kännedom om bestämmelsen i 5 kap. 9 § som rör utredningsskyldighet om en elev upprepat stör ordningen, uppträder olämpligt eller gör sig skyldig till en allvarligare förseelse vilket utgör en brist. Att orsaker till upprepat ordningsstörande beteende utreds är av vikt för att skapa förståelse för vad som leder fram till elevens beteende och för att komma fram till vilka åtgärder som behövs för att möta elevens behov.

Skolinspektionen bedömer även att det saknas tillräcklig kännedom om personalens allmänna befogenheter att agera för att upprätthålla studiero samt hur disciplinära åtgärder ska hanteras om de används. Skolinspektionen

konstaterar att elever utvisas ur undervisningslokalen utan att den som vidtar åtgärden skriftligen dokumenterar densamma. Detta utgör en brist.

Modersmålsundervisning i minoritetsspråk

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

I intervju med elever berättar en elev att eleven och dennes vårdnadshavare försökt få till stånd modersmålsundervisning i minoritetsspråket meänkieli. Eleven berättar att de kämpat i ett par år utan att lyckas. Eleven berättar att eleven erhöll modersmålsundervisning i språket från förskoleklass till årskurs 3 men därefter har modersmålsundervisning inte anordnats trots önskemål.

I intervju med rektorn bekräftar rektorn att modersmålsundervisning i meänkieli inte anordnats för eleven trots önskemål. Utredare från Skolinspektionen berättar vid intervjun med rektorn att myndigheten tidigare hanterat ett ärende som rörde utebliven modersmålsundervisning i minoritetsspråk vid Gårdbyskolan (dnr SI 2021:6035). Ärendet avskrevs då dåvarande rektor och skolchef uppgav att undervisning i meänkieli skulle komma till stånd vid skolenheten under senare delen av höstterminen 2021. Rektor uppgav i intervju att rektorn inte vet varför undervisningen inte kom till stånd vid denna tidpunkt. Rektor berättar att rektorn påbörjade sin rektorstjänst vid skolenheten först höstterminen 2022. Rektor tillägger att modersmålsundervisning ännu inte kommit till stånd på grund av att det har varit svårt att hitta en lämplig lärare som kan undervisa i språket. Rektor uppgav att de inte annonserat efter lärare under höstterminen 2023 men däremot "frågat runt". Rektor uppgav att de behöver jobba vidare med frågan.

Rättslig reglering

Av 7 § språklagen (2009:600) framgår att meänkieli är ett nationellt minoritetsspråk.

Av 10 kap. 7 § skollagen framgår att en elev som tillhör någon av de nationella minoriteterna ska erbjudas modersmålsundervisning i elevens nationella minoritetsspråk.

Enligt 5 kap. 10 § skolförordningen är en huvudman endast skyldig att anordna modersmålsundervisning i ett nationellt minoritetsspråk om det finns en lämplig lärare.

Skolinspektionens bedömning

Mot bakgrund av att önskemål om modersmålsundervisning i minoritetsspråk framförts under ett par års tid utan att undervisningen kommit till stånd och då det framkommer att tjänsten inte utannonserats, i vart fall inte under innevarande läsår, bedömer Skolinspektionen att Pajala kommun inte gjort tillräckliga ansträngningar för att anordna undervisning i meänkieli till den aktuella eleven. Detta utgör en brist.

Studiehandledning på modersmål för nyanländ elev som tagits emot inom skolväsendet på högstadiet

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av intervju med lärare och rektor framkommer att elev 6 är en nyanländ elev som tagits emot inom skolväsendet vid Gårdbyskolan på högstadiet. I intervju med lärare framkommer att skolan inte erbjuder eleven studiehandledning på modersmål.

Rektorn uppger i intervju att ett nytt avtal är under förhandling så eventuellt är det snart klart med en lösning på distans. Eleven har dock inte erbjudits, och studiehandledning har ännu inte anordnats, för eleven.

Enligt betygskatalogen klarade inte eleven godkända betyg i nio ämnen vårterminen 2023.

Rättslig reglering

Av 3 kap. 12 a § skollagen framgår att med en nyanländ elev i skollagens mening avses den som har varit bosatt utomlands, nu är bosatt i landet och har påbörjat sin utbildning här senare än höstterminens start det kalenderår då han eller hon fyller sju år. En elev ska inte längre anses som nyanländ efter fyra års skolgång här i landet.

Av 3 kap. 12 i § skollagen framgår att nyanlända elever som har tagits emot inom skolväsendet i högstadiet i grundskolan och vars kunskaper har bedömts enligt 3 kap. 12 c §, ska få studiehandledning på modersmålet om det inte är uppenbart obehövt. Studiehandledningen ska syfta till att ge eleven förutsättningar att nå de betygsriterier som minst ska uppnås. Studiehandledningen får ges på elevens starkaste skolspråk, om det är ett annat än modersmålet.

Av 5 kap. 4 § skolförordningen framgår att studiehandledning får ges i interaktiv form med informations- och kommunikationsteknik där eleven och studiehandledaren är åtskilda i rum men inte i tid, om det inte finns någon lämplig person inom skolenheten som kan ge studiehandledning och huvudmannen trots upprepade ansträngningar inte har lyckats anställa en sådan.

Av förarbetena framgår att nyanlända elever som påbörjat sin utbildning i Sverige på högstadiet förutsätts ha ett behov av studiehandledning. Enbart i de fall det är uppenbart obehövt kan man avstå från att ge sådan studiehandledning. Det kan till exempel vara uppenbart obehövt om eleven redan har så goda kunskaper i svenska att han eller hon når de kunskapskrav som minst ska uppnås i varje ämne utan stödinsatser (prop. 2017/18:194 s. 92 f.).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen kan konstatera att elev 6 inte erhåller studiehandledning på modersmål trots att det framkommit uppgifter som tyder på att eleven har behov av stödåtgärden. Detta utgör en brist.

Val av ingripande

Skolinspektionen får förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten (26 kap. 10 § skollagen).

Pajala kommuns verksamhet vid Gårdbyskolan uppfyller inte författningarnas krav vad gäller särskilt stöd, studiero, ordningsregler, disciplinära åtgärder, extra studietid, modersmålsundervisning i minoritetsspråk och studiehandledning till nyanländ elev som tagits emot inom skolväsendet på högstadiet. Det finns därför skäl att förelägga Pajala kommun att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Anmärkning

Skriftliga rutiner för hanteringen av omhändertagande av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

I intervju med rektorn framkommer att skolenheten saknar skriftliga rutiner för hanteringen av omhändertagande av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning.

Rättslig reglering

Av 5 kap. 4 e § skollagen framgår att det ska finnas skriftliga rutiner för hanteringen av omhändertagande av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning som beslutas av rektorn.

I förarbetena anges att det av de skriftliga rutinerna ska framgå hur omhändertagandet av utrusningen ska gå till, till exempel hur föremålen ska förvaras på ett betryggande sätt och hur insamlandet av utrusningen ska ske så att det framgår till vem varje föremål ska återlämnas. Det framhålls att det inte ska föreligga någon osäkerhet om huruvida ett föremål har omhändertagits eller huruvida det har lämnats tillbaka. Rutinerna beslutas av rektorn (prop. 2021/22:160 s 235) .

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen konstaterar att det saknas skriftliga rutiner för hanteringen av omhändertagande av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning, vilket utgör en brist.

Val av ingripande

Skolinspektionen får i stället för att meddela ett föreläggande tilldela en huvudman som står under dess tillsyn en anmärkning vid mindre allvarliga överträdelser av vad som gäller för verksamheten (26 kap. 11 § skollagen). Huvudmannen är då skyldig att inom viss tid åtgärda de brister som föranlett anmärkningen. Pajala kommuns verksamhet vid Gårdbyskolan uppfyller inte författningarnas krav då det saknas skriftliga rutiner för hanteringen av omhändertagande av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning. Utredningen visar dock att skolenheten har ordningsregler som rör mobiltelefoner och reglerna har förtydligats och förstärkts. Mot denna bakgrund bedömer Skolinspektionen bristen som mindre allvarlig och finner därför skäl att tilldela Pajala kommun en anmärkning.

Områden utan konstaterade brister

Trygghet och åtgärder mot kränkande behandling

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av intervju med elever i årskurserna 4-6 framgår att de fått besvara enkäter som bland annat handlat om kompisrelationer och trygghet. Samtliga elever berättar att det är lätt att hitta en vuxen om något händer, det sker inte lika mycket kränkningar numera och det är tryggt med en liten skola där alla känner alla. Flera elever berättar att rektorn i början av höstterminen 2023 gått igenom "Kränkingsringen" som handlar om olika roller elever kan inta i en situation av kränkande behandling. En elev berättar att rektorn även pratat med elever om planen mot kränkande behandling.

I intervju med lärare framkommer att rektorn pratat med elever om kränkande behandling, stärkt upp med fler vuxna ute på raster och det finns nu organiserade rastaktiviteter. Åtgärderna har medfört ökad trygghet. Lärare berättar även att det genomförts trygghetsvandringar och lärare upplever att skolans elever i det stora hela känner sig trygga. I intervju med lärare uppges att kuratorn genomfört arbete med elever på gruppnivå, bland annat med elever i nuvarande årskurs 6. Kuratorn har även haft en genomgång med personal kring svåra samtal. Lärare berättar vidare att om en elev upplever sig utsatt för kränkande behandling eller om kränkande behandling uppmärksammas så anmäls händelsen till rektorn och huvudmannen. Händelser utreds genom bland annat samtal med inblandade elever och kontakt tas med berörda vårdnadshavare och situationer följs upp.

En representant för elevhälsan uppger att kuratorn varit delaktig i utredningar av kränkande behandling. Representanten tillägger att det däremot saknas systematik kring hur skolan ska agera i de fall elever återkommande utsätter andra elever för kränkande behandling.

Rektorn och biträdande rektorn uppger i intervju att innevarande läsår har det införts fler rastvakter och ordnade rastaktiviteter vilket gett positiv effekt.

Rättslig reglering

Av 5 kap. 3 § skollagen framgår bland annat att alla elever ska tillförsäkras en skolmiljö där utbildningen präglas av trygghet. Huvudmannen ska säkerställa att det på skolenheten bedrivs ett förebyggande arbete som syftar till att skapa trygghet.

Enligt 6 kap. 10 § skollagen är en lärare eller annan personal som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten skyldig att skyndsamt anmäla detta till skolans rektor. Rektorn är i sin tur skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen är skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden.

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte att Pajala kommun brutit mot bestämmelserna när det gäller trygghet och åtgärder mot kränkande behandling. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

Beslutet har fattats av juristen Elina Axelsson.

Juristen Ylva Ohlsson har varit föredragande i ärendet. I ärendets slutliga handläggning har även utredaren Mirja Wallström medverkat.